

Кућа Леоне Панајот
The house of Leona Panajot

Завод за заштиту споменика културе града Београда
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade

План фасаде куће Леоне Панајот
Fasade plan of the Leona Papayot House

Кућа Леоне Панајот

Француска 31

Споменик културе

Фотографија куће Леоне Панајот из 1912. године (Музеј града Београда)
House of Leona Panajot, photography taken in 1912 (Belgrade City Museum)

У некадашњој Позоришној улици у Београду, а данас је то Француска бр. 31, изграђена је 1908. године кућа за госпођу Леону – Лену Панајот, касније удату Галтје или Галтре, како се наводи у адресарима Београда у другој и трећој деценији XX века. Кућа, у којој је у једном периоду било смештено и Краљевско румунско посланство, настала је у време када и најрепрезентативнији сецесијски објекти у Београду: кућа трговца

Стаменковића, Вучина кућа на Сави, зграда Београдске задруге и прва робна кућа у Београду, хотел „Москва“... Као пројектанти ове породичне куће наизменично се помињу Петар и његов брат Ђура (Ђорђе) Бајаловић. Међу малобројним сведочанствима о кући издваја се каталог IV југословенске изложбе у Београду 1912. године, у којем се види да је кућу ипак пројектовао Петар Бајаловић, који је

изложио њену фотографију и потписао се. На овој изложби су, поред бројних јужнословенских сликара и вајара и неколико уметника из иностранства, први пут наступили и архитекти. Петар Бајаловић се школовао у Београду и у Карлсруеу, у Немачкоју, био је оснивач и дугогодишњи професор на Катедри за нацртну геометрију на Техничком факултету у Београду.

Крајем XIX и почетком XX века, услед напретка у техничким достигнућима у грађевинарству, у изградњи објеката се примењују материјали стакло, гвожђе и армирани бетон, који доприносе новом изгледу архитектуре и, уз тежње архитеката за превазилажењем академских норми у пројектовању, отварају веће могућности за слободнији и креативнији архитектонски израз, посебно у сецесијском стилу.

Кућа Леоне Панајот је репрезентативна једносpratна градска вила с поткровљем. Само једном страном је ослоњена на суседну кућу, док је друга фасада слободна и уз њу је формирано двориште с капијом према улици. Иако су у то време грађени бројни објекти са одликама класицистичке академске архитектуре, затим они који имају само декоративне елементе сецесије или ређе српско-византијске мотиве, у спољној архитектури и декорацији, као и у ентеријеру ове куће потпуно су примењени концепт и мотиви европског сецесијског стила. Овај концепт се на фасади препознаје по вертикалној подели плитким пиластрима и по асиметричном распореду елемената. Слободан угао куће наглашен је четвртастом кулом са еркером. Кула се завршава терасом са зиданом оградом, на којој су звездасте мотиви и урне на угловима. Занимљиво је да горњи хоризонтални венац уличне фасаде, који повезује прозоре на спрату, није одраз унутрашње поделе нивоа и садржи декорацију од тиркизних керамичких плочица, која се појављује и дискретно испод прозора у приземљу. Сецесијски стил Куће Леоне Панајот је уочљив и у плитком флоралном

Врата главног улаза
Main entrance door

Ентеријер, детаљ, прозор у холу са степеништем
Interior, detail of the window in the staircase hall

рељефном украсу, геометријској стилизацији елемената, разноликости облика отвора и њихових завршетака, па су примењени ужи и шири прозори, с правоугаоним и сегментно-лучним завршецима рамова, као и залучени отвори. Прозор над улазним вратима, као и онај на дворишној фасади закривљене линије позајмили су из биљног репертоара. Посебно изражена сецесијска карактеристика је и полихромнија фасаде. Редак пример у сецесији Београда је централни мотив главне фасаде, скоро потпуно кружни облик фасадног поља у виду грчког слова омега, које уоквирује средишњи балконски отвор на спрату. Овална основа и облик овог балкона, с рељефним лепезастим украсом у подножју, као и кована ограда с мотивом заталасане морске траве, допуњују стилски концепт. Декоративну обраду одликује богата пластика с мотивима лишћа и цвећа како на фасади у малтеру, тако и на плитком рељефу на дрвеним улазним вратима, са вешто занатски и уметнички изведеним и складно укомпонованим детаљима. У средишту биљног орнамента главног фасадног мотива појављује се и женска глава, чест мотив у сецесији Београда. На ковини подрумског отвора примењен је потпуно асиметричан мотив закривљене линије, што је такође реткост. У ентеријеру куће, у коју се улази кроз пространи хол, поплочан керамичким плочицама ситнијег геометријског мотива, истиче се уметнички занатски рад у гипсу на зидовима (штукоекоријација). Одатле се степеништем које води на спрат долази до некада стамбених просторија, сада у служби Православног добротворног старатељства. Од првобитног, вероватно богатог кућног намештаја није остало много, а најрепрезентативније од сачуваног су две каљеве пећи с колорисаним сецесијским украсом. Капија од кованог гвожђа ка дворишту је такође чисто

Детаљ фасаде са керамичким плочицама
Fasade detail with ceramic tiles

сецесијског стила, с раскошним и слободно постављеним флоралним мотивима, а скулптурално изведени пар ловачких паса, полеглих на врховима пилона зиданог дела дворишне оградe, представља јединствен пример у широком спектру мотива сецесијске декорације у архитектури Београда, који указује на интересовање првобитног власника куће. Изузетно складним и маштовитим архитектонским решењем, богатом пластиком и разноврсношћу мотива, Кућа Леоне Панајот се издваја као један од најизражајнијих примера приватне стамбене куће типа градске виле с почетка XX века у Београду, с ретко слободно и доследно примењеним стилем сецесије, којим се преносе утицаји великих европских градова, Будимпеште, Париза, Беча, па је од посебног значаја за развој архитектуре Београда у првој деценији XX века.

Значај објекта проистиче и из чињенице да представља истакнуто ауторско дело познатог српског архитекте, који је, поред ове, пројектовао и кућу Мике Аласа на Косанчићевом венцу, затим кућу породице Матић у Доситејевој улици, а од јавних објеката и зграде Коларчевог народног универзитета, Правног факултета, Музичке школе „Станковић“ у Улици кнеза Милоша, Дом Друштва Светог Саве, Дом ученица у Крунској улици и конаке манастира Љубостиња и Каленић. Петар Бајаловић је пројектовао и Павиљон Краљевине Србије на Међународној изложби у Риму 1911. године.

Кућа Леоне Панајот у Београду је због посебне архитектонске и урбанистичке вредности утврђена за споменик културе 1997. године (Одлука, *Службени гласник РС*, бр. 51/97). Поред тога, она се налази у оквиру просторне културно-историјске целине Историјско језгро Београда, која је утврђена за културно добро (Одлука, *Сл. гласник РС*, бр. 08/17).

ЛИТЕРАТУРА:

1. Гордана Гордић, *Архитектонско наслеђе Београда I*, Београд, 1966.
2. Жељко Шкаламера, *Сецесија у архитектури Београда 1900–1914*, ЗЛУМС, бр. 3, Нови Сад, 1967.
3. Жељко Шкаламера, *Сецесија у српској архитектури*, Зборник Народног музеја, XII-2, Београд, 1985.
4. Дејан Радовановић, *Сецесијске ковине на фасадама Београда*, Зборник Матице српске за ликовне уметности, бр. 22, Нови Сад, 1986.
5. Slobodan – Giša Bogunović, *Arhitektonska enciklopedija Beograda II*, Beograd, 2005.
6. Архива Милоша Јуришића.
7. Документација Завода за заштиту споменика културе града Београда.

The house of Leona Panajot

31 Francuska Street

Cultural monument

Дворишна капија
Courtyard gate

In 1908, the house for Mrs Leona – Lena Panajot, later known by her married name Galtje or Galtre, was erected in the former Pozorišna street, today's 31 Francuska street in Belgrade, according to the address books of Belgrade from the second and third decades of the 20th century. The house, that once accommodated the Royal Romanian

Legation, was designed during the same period as the majority of representative Art Nouveau buildings in Belgrade: the house of the trader Stamenković, house of Đorđe Vučo on the Sava River, the Belgrade Cooperative Building and the First department store in Belgrade, "Moskva" hotel... both Petar and his brother Đura (Đorđe) Bajalović

were alternately mentioned as the engineers of this family house. Among rare documents about the house stands out the catalogue of IV Yugoslav exhibition held in Belgrade in 1912, showing that the house was eventually designed by Petar Bajalović, who exhibited and signed its photograph. This was the first exhibition where architects participated, side by side with numerous South Slavic painters and sculptors and several international artists. Petar Bajalović was educated in Belgrade and Karlsruhe, Germany. He was the founder and a long-standing professor at the Department of descriptive geometry of the Technical Faculty in Belgrade.

During the late 19th and early 20th century, thanks to the progress of technical innovations in construction industry, the glass, iron and reinforced concrete were introduced as the new building materials, contributing to the new appearance of architecture and along with the aspirations of architects to overcome the academic standards of designing, open up opportunities for a more liberal and creative architectural expression, particularly found in Art Nouveau.

The house of Leona Panajot is a representative single storey villa with an attic. It shares only one side wall with the neighbouring house, while the side façade stands free, with a courtyard and a gate to the street. Despite the fact that at the time, the buildings predominantly had the characteristics of the classicist academic architecture, or simply decorative elements of Art Nouveau, or rarely, Serbian-Byzantine motifs, both in the architectural and decorative exterior and the interior of this house the concept and motifs of European Art Nouveau style are applied completely. This concept is recognizable by the vertical division of shallow pilasters and the asymmetric arrangement of elements on the façade. The free standing corner of the house

Ентеријер, детаљ, каљева пећ са сецесијском декорацијом
Interior, detail of the tile stove with art nouveau decoration

Централни мотив фасаде – балкон и прозорски оквир
Façade central motive – balcony and window frame

is emphasized by a square tower with an oriel. The tower ends with a wall fence terrace with radial ornaments and urns on its corners. It is interesting that the upper horizontal cornice of the street facade, connecting the windows on the first floor, does not correspond to the interior division of floors. It is decorated with turquoise ceramic tiles, the same ornament discreetly repeated under the window on the ground floor. The Art Nouveau style of Leona Panajot's house is also shown in its low relief floral decoration, geometrically stylized elements, the diversity of the forms of openings and their endings, combining narrow and wide windows with rectangular and segmental-arched frames and arched openings. The window above the entrance door and the one on the courtyard façade follows the floral pattern of curved lines. Particularly accentuated secessionist detail is also the polychrome façade. A rare example of Belgrade Art Nouveau is the central motif of the main façade, almost a fully circular shape of the façade surface in the form of the Greek letter omega, framing the central opening of the balcony on the upper floor. The oval base and the shape of this balcony, with the radial relief ornament at the foot of the balcony, as well as the wrought iron fence resembling the seaweed moving with the current, complement the intended design. The decorative modelling has rich plastic with motifs of leaves and flowers on the façade made in mortar and in the low relief on the wooden front door, with skilfully and artistically crafted and harmoniously incorporated details. A woman's head, the motif commonly encountered in the Belgrade Art Nouveau, appears in the midst of floral ornament of the main façade. The grid of the basement opening has a completely asymmetric motif of the curved line, which is also rare. The interior of the house is entered through a spacious hall paved with ceramic

tiles of tiny geometric pattern, with the eye-catching crafted artwork in plaster on its walls (a stucco-decoration). From there, the staircase to the upper floor leads to former apartments, presently used by the Orthodox charity and care organization. There are not many pieces of original, probably rich household furniture; the most representative are the preserved two tile stoves having colored Art Nouveau decorations. The iron fence gate in the yard is also clearly in the Art Nouveau style, with abundant and freely arranged floral patterns. Sculptures showing a pair of hunting dogs laid on the top of the wall fence pylons are unique among a wide range of Art Nouveau decoration elements in the architecture of Belgrade, demonstrating the interests of the house's first owner. Due to its exceptionally balanced and imaginative architectural design, rich plastic and variety of motives, the house of Leona Panajot stands out as one of the most expressive examples of a private residential house of the villa type of the early 20th century in Belgrade, with an uncommonly free and consistent Art Nouveau style incorporated, under the influence of major European cities, such as Budapest, Paris and Vienna, and as such, it was particularly important for the development of Belgrade architecture in the first decade of the 20th century.

The significance of this building also stems out from the fact that it represents a prominent work of the famous Serbian architect who, in addition to this house, designed the house of Mika Alas located in Kosančićev venac, the Matić family house in Dositejeva street, including the public buildings such as the building of *Kolarac People's University*, Faculty of Law, Music School "Stanković" in Kneza Miloša street, St Sava Society House, Home of female students in Krunska street and monastic quarters of the monasteries Ljubostinja and Kalenić. Petar Bajalović also designed the Pavilion of the Kingdom of Serbia at the International exhibition in Rome, in 1911.

Due to its exceptional architectural and urbanistic values, the House of Leona Panajot in Belgrade was declared a cultural monument in 1997 (Decision, *Official Gazette of RS*, no. 51/97). Moreover, it is located within the spatial cultural and historical area "Historic Core of Belgrade" that was proclaimed a cultural property (Decision, *Official Gazette of RS*, no. 08/17).

Дворишна капија - детаљ
Courtyard gate - detail

LITERATURE:

1. Gordana Gordić, *Architectural Heritage of Belgrade I*, Belgrade, 1966.
2. Željko Škalamera, *Art Nouveau in the Belgrade Architecture 1900 – 1914*, Matica srpska journal for fine arts, no. 3, Novi Sad, 1967.
3. Željko Škalamera, *Art Nouveau in Serbian Architecture*, National museum journal, XII-2, Belgrade, 1985.
- Dejan Radovanović, *Art Nouveau elements of wrought iron on the facades of Belgrade*, Matica srpska journal for fine arts, no. 22, Novi Sad, 1986.
4. Slobodan – Giša Bogunović, *Architectural Encyclopaedia of Belgrade II*, Belgrade, 2005.
5. Archives of Miloš Jurišić.

Кућа Леоне Панајот

Издавач: Завод за заштиту споменика културе града Београда

За издавача: Оливера Вучковић, в.д. директора

Аутор: Хајна Туцић

Лектура: Татјана Тодоровић

Превод: Академија Oxford – agent d.o.o, Јагодина

Графички дизајн: Лука Прокић

Фотографија: Снежана Неговановић, фотодокументација ЗЗСКГБ

Тираж: 1000 примерака

Штампа: „Birograf comр“ d.o.o.

Београд, 2017.

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Издање је омогућио Град Београд, Градска управа, Секретаријат за културу

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

728.37(497.11)(036)

ТУЦИЋ, Хајна, 1973-

Кућа Леоне Панајот = The house of Leona Panajot / [аутор Хајна Туцић ;
превод Академија Oxford ; фотографија Снежана Неговановић]. - Београд :
Завод за заштиту споменика културе града Београда = Belgrade : Cultural
Heritage Preservation Institute of Belgrade, 2017 (Београд : Birograf). -
10 стр. : илустр. ; 20 cm

Кор. насл. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Податак о ауторки
преузет из колофона. - Штампано двостручно. - Тираж 1.000. - Напомене и
библиографске референце на крају текста.

ISBN 978-86-89779-41-7

1. Академија Оксфорд

а) Београд - Кућа Леоне Панајот - Водичи

COBISS.SR-ID 246560524

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade

